

ÉV ELEJI FELMÉRÉS

Várak, várkastélyok Vas megyében

Vas megyében valószínűleg a kelták építették az első erődítményt a korai vaskorban a velemi Szent Vid-hegy tetején. Később a rómaiak fallal körülvett és őrtornyokkal erősített katonai táborok egész hálózatát hozták létre a Dunántúlon. A magyar honfoglalást megelőzően itt élt népek javarészt a rómaiak által épített erősségeket és épületeket vették birtokukba. A romba dőlt Savaria¹ köveiből épült fel a VIII. század vége felé az a kör alaprajzú frank vár, mely a szlávok, majd a magyarok által épített földváraktól eltérő későbbi kővárak elődjének tekinthető. A tatárok rettenetes pusztítása bebizonyította, hogy nagyobb ostromló sereggel szemben csak a kőből épült várak nyújtanak védelmet.

IV. Béla király engedélyezte a főurak részére is a várépítést és a városok számára a védőművek emelését. Az ország újjáépítésébe ezt követően beletartozott a lakótornyok és a belső tornyos várak felépítése is. A legsűrűbb várláncolat az ország nyugati és északnyugati határvidékén, a mai Burgerland, illetve Nyugat-Szlovákia területén létesült.

Kőszeg várát, mely a város védelmi rendszerének is része volt, az egyik leggazdagabb oligarcha² család, a németújvári grófok építették. A vár sokszor cserélt gazdát és állandóan bővült. Fokozatosan épült ki Sárvár és Körmend vára is, melyek szintén többször kerültek újabb birtokosok kezére. A Rába folyó és a határ mentén számos kisebb erősség is épült (Csákány, Bozsok, Vép, Jánosháza stb.).

A török veszély megjelenésével a várak szerepe megnőtt, védőrendszerük korszerűsítéséről, megerősítéséről a XVI. században eltérő mértékben gondoskodtak. Hadászati szempontból Kőszeg és Sárvár váltak a legjelentősebbé. Sárvár a XVI. század derekától a Nádasdyak, Körmend pedig a XVII. század elejétől a Batthyány-család birtokaként lett a korszak királyi Magyarországnak kulturális központja. A birtokközponttá válással megjelenő reprezentációs³ igények kielégítésére az addig elsősorban hadászati célú várakat a XVII. század végére kastélyokká alakították át.

Vas megye várurainak kevés kivételtől eltekintve hűségesek voltak a Bécsben székelő királyi udvarhoz. Ennek köszönhető, hogy a Rákóczi-féle kuruc szabadságharc által 1705-ben kiváltott és következetesen végrehajtott, a magyar várak felrobbantásáról szóló császári rendelet a várkastélytá átváltott vasi erősségeket nem érintette.

Napjainkban Vas megyében félszáz védett kastély van, ebből 15 a műemléknek minősített, a többi műemlék jellegű. A megye déli és keleti részét széles ívben átszelő Rába folyó mentét akár magyar Loire-völgynek⁴ is nevezhetjük, hiszen a folyó közelében 20 kastély található, ebből jó néhány szinte közvetlenül a folyóparton.

(Heckenast János nyomán)

¹Ma Szombathely

²Hatalmaskodó főúr, kiskirály

³Valakinek a rangjával együtt járó magatartás

⁴Folyóvölgy Franciaországban, mely világhírű gyönyörű kastélyai miatt

1. Kik és mikor építették az első erődítményt Vas megyében?

2	
---	--

2. Másold le, hogy a magyarok honfoglalásáig milyen népek éltek a Dunántúlon!

4	
---	--

3. Többnyire miből készítették a magyarok a váraikat? _____

1	
---	--

4. Egészítsd ki a hiányos mondatokat!

A _____ rettenetes pusztítása bebizonyította, hogy csak a _____ épült várak nyújtanak védelmet. _____ király engedélyezte a főurak részére a _____, a városok számára a _____ emelését.

A legsűrűbb várláncolat a mai _____ és _____ területén létesült.

7	
---	--

5. Kösd össze az egybetartozó fogalmakat!

Körmend	XVI. század dereka	Batthyány-család
Kőszeg	XVII. század vége	németújvári grófok
Sárvár		Nádasdyak
	XVII. század eleje	várak várkastélyá alakítása

12	
----	--

6. Javítsd a hibás adatokat a következő szövegrészletben föléírással!

Napjainkban Vas megyében kétszáz védett kastély van, ebből 150 a műemléknek minősített, a többi művészi jellegű.

6	
---	--

7. Miért nevezhetjük a Rába folyó mentét a magyar Loire völgyének?

3	
---	--

8. Számozással állítsd helyes sorrendbe a vázlatpontokat! A hiányzót pótold!

- A magyar Loire-völgy
- A megmenekült vasi erősségek
- A keltáktól a tatárjárásig
- _____
- IV. Béla a várépítések engedélyezője
- Kőszeg, Sárvár, Körmend és a kisebb erősségek

7	
---	--

Összesen:

42	
----	--

Ha teljesítményed:

____-42 pont = 5, jeles; ____-____ pont = 4, jó; ____-____ pont = 3, közepes;
____-____ pont = 2, elégséges; 0-____ pont = 1, elégtelen.